

# De najaarstrek boven trektelpost 'De Jacobssteeg' in 2019



# Voorwoord

Vorig jaar opende ik dit voorwoord met een blauwe kiekendief die op 21 november 2018, tijdens de laatste telling, voorbij trok (8.50 uur, een adulte man). Dit jaar werd de laatste telling op 23 november wederom opgeluisterd door een blauwe kiekendief. Dit maal een vrouw om 8.32 uur. Wie dit leest zou haast denken dat het trektellen in hoge mate voorspelbaar is. Niets is minder waar.

We hebben dit seizoen bijna evenveel uren gedraaid als vorig jaar. Ook het aantal tellers bleef constant. Enkele tellers van vorig jaar bleven weg maar gelukkig mochten we ook weer nieuwe tellers verwelkomen. Het aantal vogels lag dit seizoen iets lager dan vorig jaar. Juist in oktober, normaal gesproken de topmaand, hadden we drie slechte zaterdagen oprij met regen.

Een opvallend verschijnsel in het afgelopen telseizoen was de gaaiëntrek. Speciaal over dit onderwerp heeft Eckhardt Heunks een bijdrage geleverd. Ook heeft hij de roofvogeltrek van dit jaar en vorig jaar naast elkaar gezet.

Natuurlijk zijn er in dit jaarverslag veel cijfers te vinden. Tussen de cijfers door kunt u nog iets lezen wat zich niet in cijfers laat vangen. Ik heb het hier over “trektellersgeluk”, een licht euforische toestand welke bereikt wordt als bijvoorbeeld vijf kleine zwanen laag over de telpost vliegen.

Ook dit overkwam de tellers op 23 november. Wat een uitsmijter! Dankzij onze fotograaf Benjamin Simmelink was daarmee de voorkant van dit verslag ook vastgelegd.

Ik hoop dat u dit verslag met plezier leest.

## Inhoud

<b>Voorwoord</b> .....	2
<b>1. Algemene telpostgegevens 2019</b> .....	3
1.1 Tellingenoverzicht .....	3
1.2 Tellers .....	5
1.3 De telpost in de media .....	6
<b>2. Resultaten</b> .....	7
2.1 Algemeen .....	7
2.2 De top 10 van 2019 .....	8
2.3 Enkele soorten uitgelicht .....	9
2.4 Vogels rond de telpost .....	12
<b>3. Tenslotte</b> .....	13
<b>4. Bijlagen</b> .....	14
4.1 Bijlage 1: Artikel De Vierklank .....	14
4.2 Bijlage 2: Totalen 2019 .....	15

# 1. Algemene telpostgegevens 2019

## 1.1 Tellingenoverzicht

	<i>Datum:</i>	<i>Weersomstandigheden:</i>	<i>Lengte telling in kwartieren:</i>	<i>Aantal vogels :</i>	<i>Aantal soorten:</i>	<i>Tellers:</i>
1	5-7	bewolking 7/8, helder, rustig, wnw 2	5	24	7	AS
2	4-8	bewolking 6/8, rustig, z 2	5	59	8	AS
3	7-8	bewolking 4/8, zw 3	6	50	9	AS
4	10-8	bewolking 1/8, helder, zzw 3	11	87	10	AS
5	14-8	bewolking 2/8, helder, zw 2	11	186	9	AS, BS
6	17-8	?	4	29	5	BS
7	21-8	eerst grondmist, toen helder, zw 1	12	235	17	LN, AS, BS
8	24-8	grondmist, daarna helder, windstil	12	129	16	AS, BS, MV
9	26-8	helder, blauw!, no 1	7	100	13	AS
10	28-8	bewolking 1/8, helder, zw 1	19	290	21	EH, PL, N, LN, AS, BS, EV
11	30-8	?	6	7	3	BS
12	31-8	grondmist, daarna helder, windstil	12	354	19	RG, HL, GP, TS, AS
13	4-9	bewolking 3/8, helder, zzw 3	8	429	23	PL, LN, AS
14	7-9	bewolking 7/8, helder, nw 1	9	436	18	PL, AS, BS
15	9-9	bewolking 1/8, helder, zo 1	7	147	26	AS
16	11-9	bewolking 8/8, regen vanaf 9.00 uur, zw 3	15	781	18	EH, PL, AS
17	14-9	bewolking 1/8, helder, no 2	16	480	23	RG, EH, PL, LN, GP, MP, AS, SS, TW
18	18-9	bewolking 3/8, helder, nw 2	20	846	34	EH, RL, PL, AS, AW
19	21-9	helder, blauw, o 3	20	938	20	ME, JH, EH, PL, LN
20	25-9	bewolking 3/8, helder, zw 3	15	1199	33	EH, AS
21	28-9	bewolking 8/8, helder, zw 4	9	893	29	ME, GP, MP, AS, BS, MV, EW
22	2-10	bewolking 3/8, helder, na 9.30 steeds blauwer, nw 3	17	3162	40	EH, HL, PL, LN, AS, AW
23	5-10	bewolking 4/8, helder, no 2	19	3398	49	ME, TG, EH, RL, PL, MP, AS, TS, BS, W, WV, TW
24	7-10	bewolking 8/8, matig zicht, zo 2	4	137	14	AS
25	9-10	bewolking 8/8, helder, zw 3 à 4	10	2056	36	PL, LN, AS
26	12-10	bewolking 8/8, regenachtig, wzw 1	10	827	22	ME, PL, GP, AS, TS, BS
27	14-10	bewolking 7/8, helder, o 1	2	129	9	AS

28	16-10	bewolking 2/8, helder, z 3	13	6315	41	EH, PL, AS
29	19-10	bewolking 8/8, eerst miezer, toen regen, z 3	8	841	28	RL, PL, GP, AS, TS
30	20-10	bewolking 8/8, mistig, zo 1	16	2837	36	EH
31	21-10	?	9	875	19	BS
32	23-10	bewolking 8/8, soms lichte neerslag, no 1	12	5862	32	RL, JP, AS, BS
33	25-10	bewolking 4/8, helder, zw 3	8	919	30	AS, BS
34	26-10	bewolking 7/8, helder, zzw 4	12	944	34	TG, EH, FP, MP, AS
35	27-10	bewolking 7/8, helder, wzw 2	8	1340	27	AS
36	30-10	matig zicht, no 2 à 3	16	4477	42	EH, PL, LN, AS
37	31-10	bewolking 0/8, helder, blauw, o 3	4	275	6	PL, AS
38	2-11	bewolking 8/8, helder, buiig, zw 3 à 4	10	495	27	EH, LN, JP, AS, BS
39	6-11	bewolking 8/8, matig zicht, n 2	13	2919	26	EH, PL, LN
40	9-11	bewolking 7/8, iets heilig, z 3	9	1568	34	MD, ME, KG, PL, JP, GP, MP, AS, BS, AW
41	13-11	bewolking 6/8, zw 3	5	361	16	EH, PL
42	16-11	heilig, zo 1	8	641	26	MD, RL, PL, JP, GP, MP, AS, BS
43	20-11	licht heilig, windstil, 0°	8	1219	21	EH, PL, AS, TS
44	23-11	bewolking 8/8, droog, 4°, o 2 à 3	8	720	25	PL, GP, MP, AS, BS, TW

## 1.2 Tellers

<i>Naam:</i>		<i>Juli:</i>	<i>Aug:</i>	<i>Sept:</i>	<i>Okt:</i>	<i>Nov:</i>	<i>Totaal:</i>
Marlies Dijkkamp	(MD)					2x	2x
Marion Eggen	(ME)			2x	2x	1x	5x
Ricardo Geraerds	(RG)		1x	1x			2x
Kees Goudsmits	(KG)					1x	1x
Tieneke de Groot	(TG)				2x		2x
Jan Haakman	(JH)			1x			1x
Eckhart Heunks	(EH)		1x	5x	6x	3x	15x
Hanneke Lankhof	(HL)		1x		1x		2x
Renée Lommen	(RL)			1x	3x		4x
Perry de Louw	(PL)		1x	6x	9x	6x	22x
Nanne	(N)		1x				1x
Lucas Nieuwboer	(LN)		2x	3x	3x	2x	10x
Frans Parmentier	(FP)				1x		1x
Josje Peters	(JP)				1x	3x	4x
Guus Peterse	(GP)		1x	2x	2x	3x	8x
Marian Peterse	(MP)			2x	2x	3x	7x
Anton Schortinghuis	(AS)	1x	9x	8x	13x	5x	36x
Tom Schrijvers	(TS)		1x		3x	1x	5x
Benjamin Simmelink	(BS)		6x	3x	4x	4x	17x
Simone van der Steen	(SS)			1x			1x
Wim van den Vegte	(WV)				1x		1x
Erik van de Velde	(EV)		1x				1x
Menko Vlaardingerbroek	(MV)		1x	1x			2x
Walter van De Vlierklank	(W)				1x		1x
Ard Wagenaar	(AW)			1x	1x	1x	3x
Trees Weggemans	(TW)			1x	1x	2x	4x
Erik Wouda	(EW)			1x			1x

### 1.3 De telpost in de media

#### *Eurobirdwatch*

Dit jaar viel de Eurobirdwatch, de jaarlijks terugkerende trekvogeltelling georganiseerd door Vogelbescherming Nederland, op 5 oktober. Er deden op onze telpost elf tellers aan mee. Een twaalfde teller bleek echter journalist. Hij, Walther Eijndhoven, schreef een mooi artikeltje voor De Vierklank, de plaatselijke krant van De Bilt. Ik heb dit artikel als bijlage toegevoegd.

#### *De appgroep*

Een aantal tellers staan via de app onderling in contact. Heel handig als de weersgesteldheid twijfel zaait: "gaat er geteld worden?".

Renée Lommen heeft een stukje over de telpost geschreven voor het mededelingenblad van de KNNV (de landelijke vereniging voor veldbiologie).

Alle telresultaten worden op de site [www.trektellen.nl](http://www.trektellen.nl) ingevoerd. Het mooie van de site is dat je direct kunt zien wat er bij de burens overvloed (lees: de andere Utrechtse telposten).

Veel zilverreigers die over De Jacobssteeg vliegen, komen uit oostelijk richting.

Peter van Vlaardingen, hij telt op de Waarden van Gravenbol bij Wijk bij Duurstede, vertelde mij dat er 50 grote zillies zaten. Is dit een slaapplek waarvan de vogels overdag uitzwermen?

Op 26 oktober kreeg de telpost bezoek van Frans Parmentier. Eind jaren 80 van de vorige eeuw was hij mede-initiator van het Utrechtse trekstellen. Nu telt hij bij Warnsveld. Via [www.trektellen.nl](http://www.trektellen.nl) blijven we de resultaten van beide telposten volgen.

Onze huisfotograaf, Benjamin Simmelink, maakt bijna iedere telling gave foto's die ook op de site van [www.trektellen.nl](http://www.trektellen.nl) worden geplaatst.

De wekelijkse email-briefings worden gewaardeerd. Toen begin november werd aangekondigd dat het trektersbestand zou worden opgeschoond, is door veel mensen aangegeven dat ze graag de emails willen blijven ontvangen. Dat vind ik positief. Mensen blijven zich toch betrokken voelen al zijn ze niet meer (fysiek) in staat zelf aan de tellingen deel te nemen. Uiteindelijk zijn er uit het trektersbestand elf namen "geruimd".

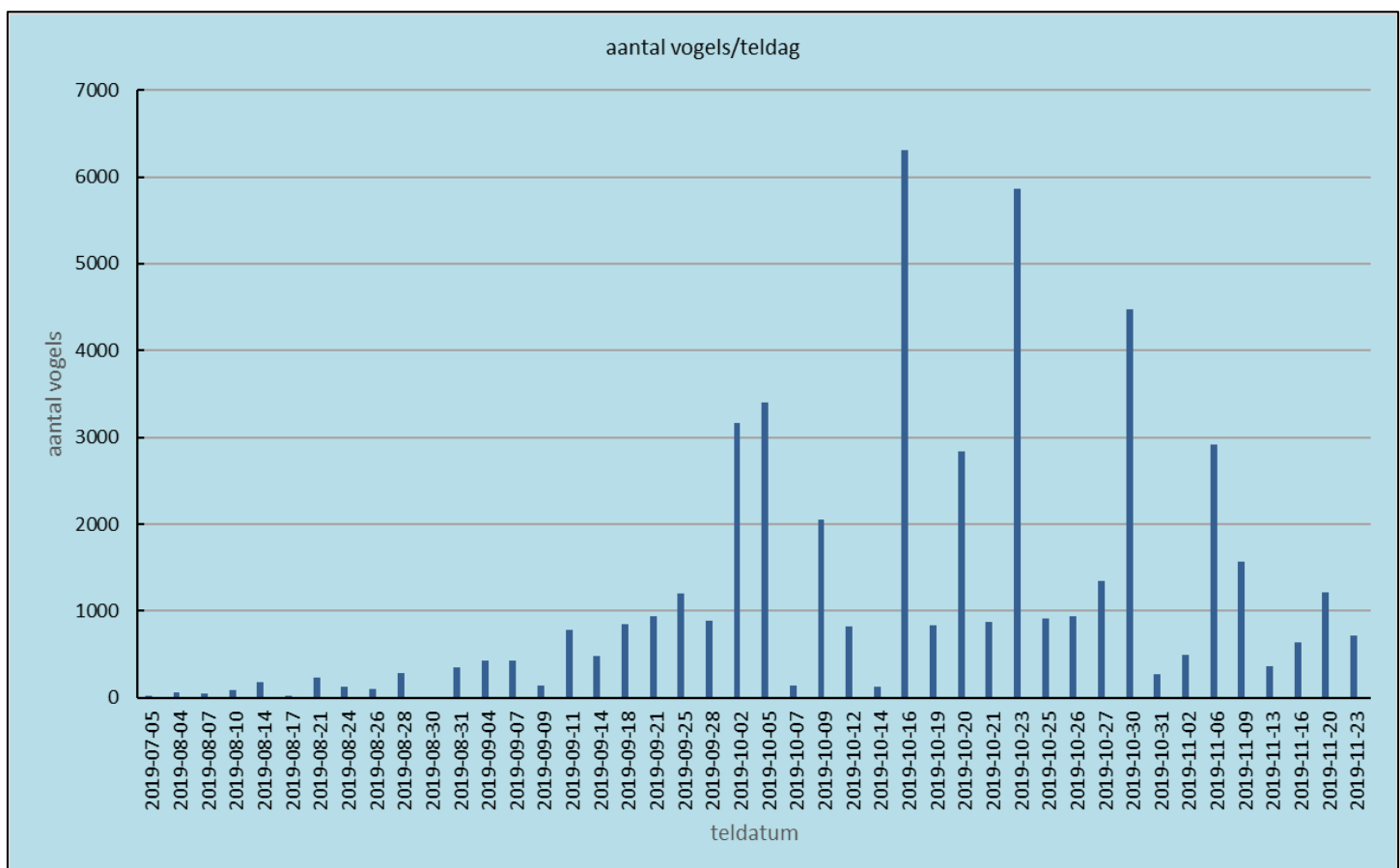
## 2. Resultaten

### 2.1 Algemeen

	2016	2017	2018	2019
<b>Teluren</b>	103,07	89,4	116,35	114,30
<b>Tellers</b>	28	25	26	26
<b>Soorten</b>	95	89	88	92
<b>Aantal vogels</b>	38771	31010	55017	50016

Er zijn een aantal tellingen geweest met mindere weersomstandigheden. 11 September, 12 en 19 oktober en 2 november waren nat tot zeer nat. Het zicht was matig op 20 en 30 oktober en 6 en 16 november. Oktober is normaal gesproken de topmaand. Als er vier tellingen in die maand belemmerd worden door mindere omstandigheden, heeft dit gevolgen voor de aantallen (zie figuur hieronder).

De bedekkingsgraad van de hemel heeft ook groot effect voor de waarnemers. Een blauwe lucht bij een noordoostelijke stroming bemoeilijkt het waarnemen, zoals op 26 augustus het geval was. Op 5 oktober was de stroming ook noordoost maar hadden we 4/8 bewolking. Dan is het opeens bingo!



Aantal vogels per telling najaar 2019.

## 2.2 De top 10 van 2019

### **Jacobssteeg 2017 (89 uur)   Jacobssteeg 2018 (116 uur)   Jacobssteeg 2019 (114.30 uur)**

1. Vink	7098	1. Spreeuw	11505	1. Spreeuw	11503
2. Spreeuw	5096	2. Houtduif	11470	2. Vink	5438
3. Koperwiek	4137	3. Vink	8201	3. Koperwiek	5307
4. Grauwe gans	2567	4. Grauwe gans	4848	4. Houtduif	4219
5. Aalscholver	1979	5. Aalscholver	2498	5. Grauwe gans	3838
6. Houtduif	1358	6. Kramsvogel	2498	6. Kolgans	2206
7. Graspieper	1336	7. Koperwiek	1925	7. Graspieper	1896
8. Boerenwaluw	1042	8. Graspieper	1534	8. Sijs	1740
9. Sijs	923	9. Veldleeuwerik	1282	9. Boerenwaluw	1442
10. Veldleeuwerik	864	10. Kolgans	1137	10. Veldleeuwerik	1382

Lijstaanvoerder is en blijft de spreeuw maar wel twee (!) minder dan vorig jaar.

Net buiten de top 10 vallen de gans spec. (1352), kramsvogel (1351), kokmeeuw (1100), zanglijster (809) en de gaai (754). De 14<sup>e</sup> positie van de kokmeeuw (1100 vogels) is geflatteerd omdat er ook vogels bij zitten die ochtends van een gemeenschappelijke slaappleats komen. Dezez vliegen vooral in oostelijker richting. De koperwieken deden het goed dit jaar. Ook de veldleeuwerik was goed vertegenwoordigd. Nadat de mais was geoogst (eind september) bleek de kale akker heel aantrekkelijk voor foeragerende leeuweriken. In de loop der ochtend kwamen vanaf deze akker regelmatig veldleeuweriken omhoog om hun reis voort te zetten. Soms zaten daar ook boomleeuweriken bij. De witte kwikstaarten, die ook soms in grote aantallen op de akker verbleven, lieten eenzelfde fenomeen zien. Bijzonder is de zestiende plek in dit klassement voor de gaai (754 vogels!). In normale jaren zie je deze soort slechts in zeer bescheiden aantallen. Dit was echter een bijzonder jaar met een heuse invasie (zie ook § 2.3).



## 2.3 Enkele soorten uitgelicht

### Roofvogels

Zeker qua aantallen, maar ook wel wat betreft het soortenspectrum, was het een goed roofvogeljaar. Met name deden de kiekendieven het erg goed. Dat komt goed tot uitdrukking bij een vergelijking met de resultaten van 2018 dat als een heel gemiddeld roofvogeljaar kan worden beschouwd (de Jacobssteeg staat helaas niet bekend om grote aantallen roofvogels op trek):

Roofvogels	2018	2019
Wespendief	0	2
Sperwer	20	35
Bruine kiekendief	3	13
Blauwe kiekendief	4	6
Kiekendief spec.	0	1
Rode wouw	2	0
Ruigpootbuizerd	0	1
Buizerd	14	19
Torenvalk	5	11
Smelleken	1	2
Boomvalk	0	6
Slechtvalk	4	1

De lokale roofvogels, zoals de haviken, zorgden bij de meeste tellingen ook weer voor de nodige afleiding.



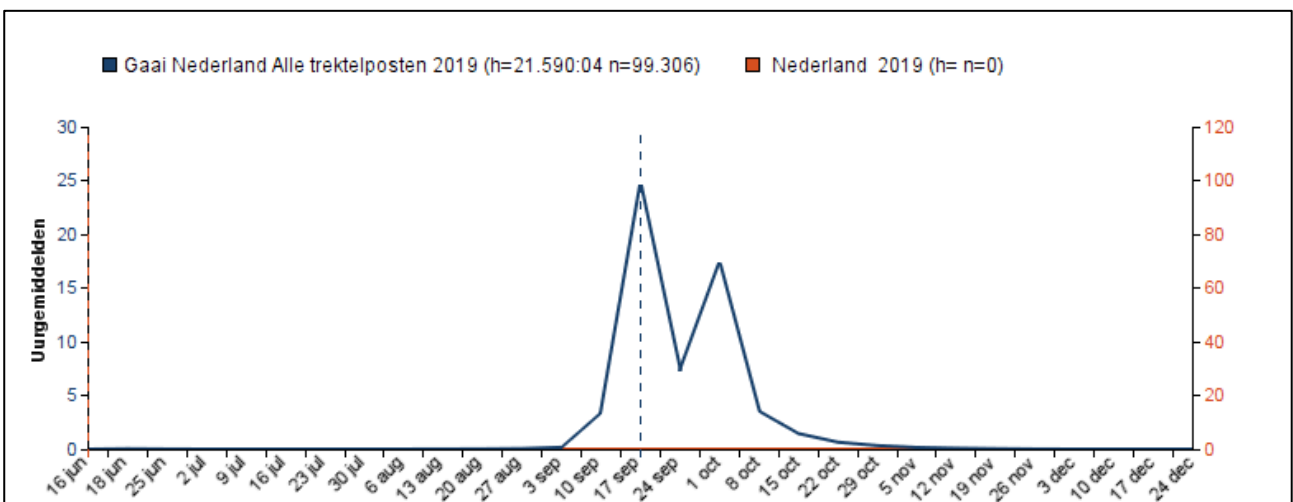
*Adult vrouwtje havik (2 november 2019). Fotografie B. Simmelink*

## Gaai

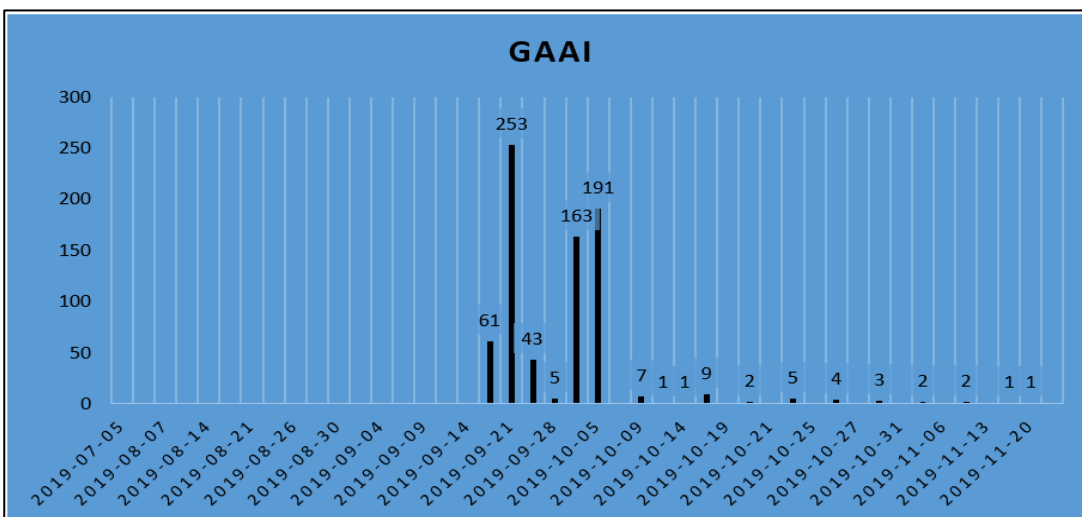


Doortrekkende gaai (25 september 2019). Fotografie B. Simmelink

Dit najaar had Nederland eindelijk weer eens te maken met een sterke invasie van gaaien (de laatste invasie was in 2010). Op onze telpost was de trek van deze leuke soort kunnen volgen. De landelijke gaaiertrek kent twee pieken, die wij ook in onze Jacobssteeg grafiek terugzien:

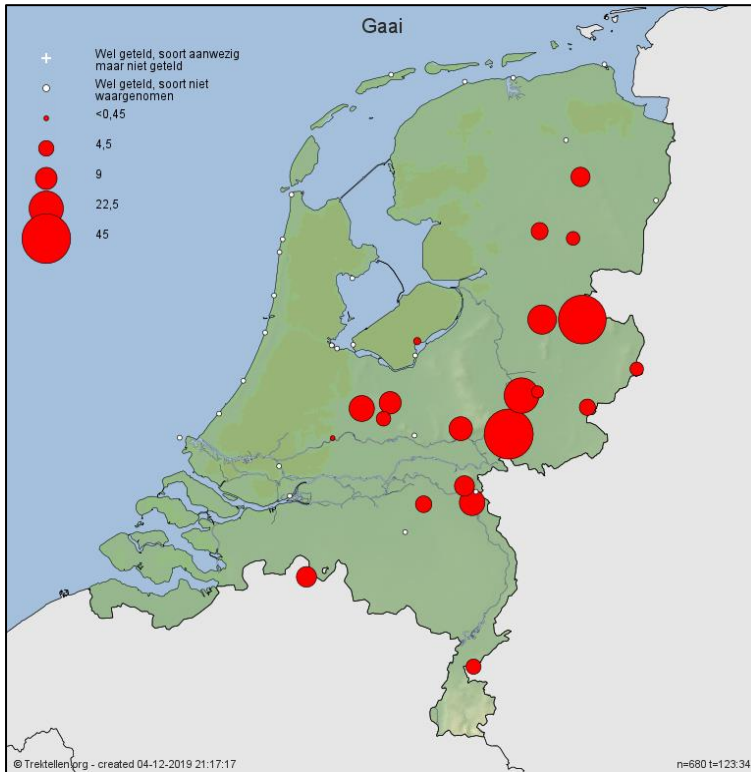


Landelijk doortrekpatroon van de gaai 2019 met twee pieken.

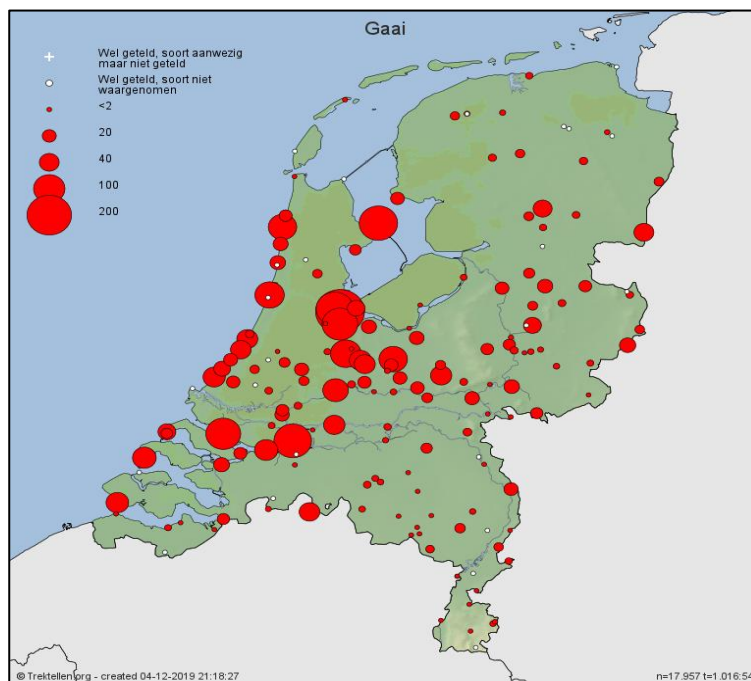


Doortrekpatroon van de gaai over de Jacobssteeg, najaar 2019.

De eerste dag met goeie gaaientrek viel voor de Jacobssteeg op 18 september (zie kaartje hieronder). Dan is de gaaientrek in Oost-Nederland net een paar dagen bezig (hoofdrichting N en NW) en zijn wij de eerste post die zo westelijk significante gaaientrek mocht meemaken. Op 5 oktober, ook een dag met goeie gaaientrek, is de situatie heel anders want dan is intussen de stroom gaaien in westelijke richting al enige dagen goed op gang gekomen en loopt West-Nederland vol met gaaien.



*Doortrekpatroon van de gaai op 18-09-2019. Ze naderen West-Nederland.*



*Doortrekpatroon van de gaai op 05-10-2019. West-Nederland wordt veroverd.*

## 2.4 Vogels rond de telpost (o.a.)

1. Dodaars
2. Krakeend
3. Kuifeend
4. Sperwer
5. Havik
6. Buizerd
7. Torenvalk
8. Slechtvalk
9. Scholekster
10. Witgat
11. Waterral
12. Meerkoet
13. Waterhoen
14. Visdief
15. Groene Specht
16. IJsvogel
17. Halsbandparkiet
18. Roodborsttapuit
19. Paap
20. Tapuit
21. Witgesterde blauwborst
22. Grasmus
23. Tuinfluiter
24. Zwartkop
25. Kleine Karekiet
26. Cetti's zanger (H)
27. Staartmees
28. Boomkruiper
29. Huismus.
30. Putter
31. Groenling



*kleine karekiet, 24 augustus 2019 (B. Simmelink)*

### Andere dieren:

1. Haas
2. Wezel
3. Ree
4. Bruine rat
5. Laatvlieger
6. Vleermuis spec.
7. Bruine Glazenmaker
8. Grote Groene Sabelsprinkhaan
9. Bontzandoogje

### 3. Tenslotte

Ieder telseizoen heeft zijn eigen verhaal. Bij tellingen in juli en augustus waren gierzwaluw en wespandief present. Op 23 november deden blauwe kiekendief en kleine zwaan het licht uit op de telpost. Tussen start en finish passeerden ruim 50.000 vogels; soms in bulkvorm (spreeuwen), soms als individu (de eerste sijs of de eerste keep).

Het blijft inspirerend om samen getuige te zijn van het verschijnsel vogeltrek. Ook dit seizoen hebben we als telgroep weer een mooi resultaat neergezet. Ik wil iedereen bedanken voor de inzet en gezelligheid.

In het teloverzicht ontbreken soorten als tapuit, paap en blauwborst. Deze waren wel ter plaatse. Ongetwijfeld op doorreis maar op het moment van waarnemen net even niet. Helemaal nieuw voor De Jacobssteeg is de Cetti's zanger die zich op verschillende data enkele malen duidelijk liet horen.

Op 31 maart is er door tien trektellers een voorjaarsexcursie gemaakt. We hebben een "rondje Rhenen" gelopen. Het leverde 67 soorten op waarbij het voor de deelnemers extra sjeu gaf dat er ook trekvogels bijzaten als (IJslandse) grutto, zomertaling en boerenzwaluw. Dat zijn echte lenteboden.

Dit verslag kwam tot stand met bijdragen van Eckhart Heunks (tabellen, kaartjes, analyse), Benjamin Simmelink (foto's) en Mara Schortinghuis (digitale ondersteuning). Dank voor alle hulp!

Anton Schortinghuis  
december 2019



## 4. Bijlagen

### Bijlage 1: Artikel De Vierklank

De Vierklank 9 okt 2019

20

# Vogels tellen tijdens Euro Birdwatch

door Walter Eijndhoven

Zaterdag 5 oktober telden duizenden vogelaars in heel Europa op dezelfde dag alle trekvogels op hun weg naar het zuiden. Ieder jaar vindt deze trek plaats in zowel voorjaar als najaar.

Vogelbescherming Nederland coördineert dit grootse evenement in eigen land.

Leden van de Vogelwacht in De Bilt/ Zeist telden mee.

Gedurende de vogeltrek wordt iedere zaterdag, vanaf een half uur voor zonsopgang, geteld door leden van de Vogelwacht Utrecht. De afdeling heeft twee trektelposten binnen gemeente De Bilt, in de Jacobssteeg in De Bilt en bij de Hoogekampse Plas tussen De Bilt en Groenekan.

#### Trekdag

Ook tijdens de Euro Birdwatch op zaterdag 5 oktober telden zo'n tien leden van de lokale afdeling, de trekvogels die langskwamen. 'Vandaag is een mooie trekdag, hoewel de lucht misschien net iets te blauw is. Daardoor zijn vogels minder goed zichtbaar', vertelt vogelaar Anton Schortinghuis. 'Wij zitten nu al, na anderhalf uur tellen, op ruim

dertig waargenomen soorten. Vooral de kolgans en de gaai doen het goed'. Ook veel standvogels lieten zich mooi bekijken, waaronder ijsvogel en waterral.

#### Invasie

Over het hele land worden veel gaaien (vroeger vlaamse gaaien genoemd) waargenomen. 'Dit jaar is er een invasie gaande', legt Schortinghuis uit. 'Noord- en Oost-Europa hebben dit jaar een goed broedseizoen gehad en er zijn veel jonge gaaien uitgevlogen. Deze komen nu allemaal onze kant uit. Terwijl in het noorden en oosten van Europa dit jaar weinig voedsel voorhanden is en West-Europa juist een goed mastjaar (veel eikels en dergelijke) heeft,

komen gaaien in grote aantallen naar Nederland'.

#### Kolganzen

Ondertussen vliegen de vogels je om de oren. Een groepje kolganzen verderop, een sliert aalscholvers vliegt over, terwijl de lokale vogels zich ook goed laten zien: een roodborsttapuit op een paaltje verderop in het weiland, twee laag langsvliegende torenvalken en dan weer een groep overtrekkende veldleeuweriken, witte kwikstaarten, kneuen, puffers of koperwieken.

#### Grauwe gans

Uiteindelijk werden in bijna vijf uur tijd 3.398 vogels geteld op de Jacobssteeg, verdeeld over 49 soorten, met als meestgetelde soort de grauwe gans en de smelleken (kleinste valkensoort uit Scandinavië) als meest bijzondere soort. Overige soorten: buizerd, sperwer, bruine kiekendief en grote gele kwikstaart. Lokale vogels (ter plaatse): waterral, ijsvogel, groene specht en dodaars.

#### Nederland

Gedurende de dag kwamen uit heel Nederland gegevens binnen. Totaal werden 566.813 vogels geteld, verdeeld over 208 soorten. Tijdens de tussenstand op 5 oktober tot 17.30 uur bestond de top tien uit: spreeuw (159.905), kolgans (69.497), vink (54.344), sijs (47.026), zanglijster (31.922), kokmeeuw (21.920), graspieper (19.081), koperwiek (16.848), grauwe gans (15.533) en gaai (14.331).



Op trektelpost Jacobssteeg werden 49 vogelsoorten waargenomen.



